

ENERJİ GÜVENLİĞİ BAĞLAMINDA ÇİN'İN ARAP DÜNYASI'NA YÖNELİK ENERJİ POLİTİKASI*

In the Context of Energy Security China's Energy Policy for the Arab World

Mehmet Seyfettin EROL**
Emrah KAYA***

Öz

Enerji güvenliği, dünya siyasetinde en çok konuşulan konular arasında yer almaktadır. Rusya-Ukrayna Savaşı'yla birlikte küresel dinamikleri etkileyen en önemli etkenlerden biri enerji faktörü olmuştur. Ayrıca devletler, ekonomik kalkınmalarını sürdürmek için enerji tedarikini garanti altına almaya çalışmaktadır. Bu amaçla çeşitli ilişkiler geliştirmekte ve yatırımlar yapmaktadır. Bu çerçevede ön plana çıkan devletlerden biri Çin'dir (Çin Halk Cumhuriyeti). Çalışmada enerji güvenliği kapsamında Çin'in Arap Dünyası'na yönelik enerji politikası ve yatırımları, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Irak, Mısır ve Suudi Arabistan üzerinden incelenmektedir. Buna ek olarak Çin'in önündeki fırsatlar ve engeller tespit edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Enerji, Enerji Güvenliği, Çin, Arap Dünyası, Yatırım.

Abstract

Energy security is among the most talked issues in world politics. With the Russia-Ukraine War, one of the most important factors affecting global dynamics has been the energy factor. In addition, states are trying to guarantee energy supply in order to maintain their economic development. For this purpose, they develop various relationships and make investments. One of the prominent states in this context is China (People's Republic of China). In the study, within the scope of energy security, China's energy policy and investments towards the Arab World are examined through the United Arab Emirates (UAE), Iraq, Egypt and Saudi Arabia. In addition, opportunities and obstacles for China are identified.

Keywords: Energy, Energy Security, China, Arab World, Investment.

* **Makale Geliş Tarihi:** 11.05.2023

Yayına Kabul Tarihi: 24.05.2023

** Prof. Dr. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmalar Merkezi (ANKASAM) Başkanı, e-posta: mserol@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-8358-7326.

*** Dr., e-posta: emrahkaya0407@gmail.com, ORCID: 0000-0001-6873-8309.

GİRİŞ

Küresel bir vizyonla hareket ederek ekonomik büyümesini sürdürülebilir kılmak isteyen Çin, enerjiye ihtiyaç duyan bir ülkedir. 2021 verilerine göre Çin, 134 katrilyon BTU enerji üretirken, 165 katrilyon BTU enerji tüketmektedir (EIA, 2021a). Çin, bu kapsamda dünyadaki enerji üretimi ve tüketimi konusunda birinci sıradadır. Çin, ürettiği enerjinin %55'ini kömür, %19'unu petrol, %9'unu doğalgaz gibi kaynaklardan sağlamaktadır (EIA, 2021b). Bu nedenle Çin'in hedefindeki bölgelerden biri zengin enerji kaynaklarıyla ön plana çıkan Arap Dünyası'dır.

Bölge devletleriyle olan bağlarını güçlendirmeyi amaçlayan Pekin, son yıllarda önemli ortaklıklar ve işbirlikleri kurmuştur. Hatta 2022 senesinde Çin'in tüm ham petrol ithalatının %41'inden fazlası Körfez Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyi'nden (KİK) gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda Arap ülkeleri, Çin'in enerji güvenliği için giderek daha önemli hale gelmiştir. (Webster ve Pelayo, 2023).

Rusya-Ukrayna Savaşı, devletlere enerji güvenliğinin önemini bir kez daha göstermiştir. Bu nedenle Çin'in önceliklerinden biri, enerji zengini ülkelerle istikrarlı ve güçlü ilişkiler kurmaktır. Ancak bu ilişkilerin sadece enerji ithalatı üzerinden şekillenmediğini söylemek mümkündür. Örneğin 2022 yılının Aralık ayında Riyad'ı ziyaret eden Çin Devlet Başkanı Şi Cinping, bölge devletleriyle 50 milyar dolarlık yatırım anlaşmaları imzalamıştır. Bu süreçte sadece Suudi şirketlerle enerjinin de dahil olduğu 34 yatırım anlaşması imzalanırken; anlaşmalar yeşil enerji, yeşil hidrojen, yenilenebilir enerji, bilgi teknolojisi, ulaşım, lojistik, medikal endüstriler, konut ve inşaat alanlarını kapsamaktaydı (Gibbon, 2022).

Söz konusu adımlar, Çin'in Arap Dünyası'ndaki etkisini arttırmaktadır. Çin'in Ortadoğu ve Afrika'daki devam eden petrol ve gaz projelerine yapılan yatırımları 75 milyar dolardır (Murray, 2019). Çin'in bu süreçte en önemli aracı Kuşak ve Yol Girişimi olmuştur. Yatırımlarını bu çerçevede şekillendiren Çin, Arap ülkeleriyle ilişkilerini ikili ve çok taraflı bir şekilde

ENERJİ GÜVENLİĞİ BAĞLAMINDA ÇİN'İN ARAP DÜNYASI'NA YÖNELİK ENERJİ POLİTİKASI

geliştirmeye çalışmaktadır. Örneğin Çin-Arap Devletleri İşbirliği Forumu (CASCF), bu noktada etkili bir platformdur. 2018 yılında Çin, CASCF toplantısında 23 milyar dolarlık kredi ve kalkınma yardımı sözü vermiştir (Murray, 2019).

Bununla birlikte Çin'in enerji güvenliği kapsamında Ortadoğu'daki devletler arasındaki yakınlaşmayı desteklediği de görülmektedir. Çin, enerji sektöründeki varlığını güçlendirmek ve istikrarlı bir tedarik zinciri oluşturmak için bölge devletleri arasındaki ilişkilerin gelişmesinde etkili bir aktör olarak ön plana çıkmaktadır. Örneğin 10 Mart 2023 tarihinde İran-Suudi Arabistan arasındaki uzlaşısında Çin'in oynadığı rolün enerji boyutu da bulunmaktadır. Bu kapsamda Çin, çeşitli açılardan önemli bir oyun kurucu aktöre dönüşmektedir (Rakhmat ve Purnama, 2023).

Bu makalede enerji güvenliği bağlamında Çin'in enerji politikası ve Arap ülkelerine olan yatırımları incelenmektedir. Zira Çin'in küresel bir aktöre dönüşme sürecinde Arap Dünyası'na olan yaklaşımı hem bölgesel hem de küresel siyasetteki politikalarının bir özeti olarak görülebilir. Çalışma üç ana başlıktan oluşmaktadır. İlk başlıkta enerji güvenliği ve Çin'in enerji politikası incelenmektedir. İkinci kısımda Çin'in Arap ülkelerine yönelik enerji konusundaki faaliyetleri ve yatırımları ele alınmıştır. Yatırımlar BAE, Irak, Mısır ve Suudi Arabistan örnekleri üzerinden incelenmiştir. Son başlıkta ise Çin'in önündeki fırsatlar ve riskler ele alınmaktadır.

ENERJİ GÜVENLİĞİ VE ÇİN'İN ENERJİ POLİTİKASI

Soğuk Savaş sonrası dönemde derinleşen ve genişleyen güvenlik kavramının (Kaya, 2022; 12) ana faktörlerinden biri de enerji olmuştur. 1970'li yıllardaki enerji kriziyle birlikte ivme kazanan enerji güvenliğine olan ilgi 1990 sonrası dönemde üretim ve tüketim konusunda yaşanan

artışla birlikte giderek artmıştır. Büyüyen ve üretim kapasitesini arttıran devletler için enerji kritik öneme sahip olmuştur. Uluslararası Enerji Kurumu, enerji güvenliğini “enerji kaynaklarının uygun bir fiyata kesintisiz olarak kullanılabilirliği” şeklinde tanımlamaktadır (IEA, 2023).

Dar açıdan bakıldığında enerji güvenliği, yeterli enerjinin temin edilmesi şeklinde tanımlanabilirdi. Ancak sürdürülebilir kalkınma, ekonomik büyüme, ulusal güvenlik ve iklim sorunları açısından bakıldığında bunun yetersiz kaldığı görülmektedir (Greyson, 2008: 140). Değişen ve çeşitli tehditlerin ortaya çıktığı bir süreçte sadece yeterli enerji temini değil; çeşitli faktörler de enerji güvenliğini etkilemektedir. Buna karşı fosil kaynakların tükenme ihtimali veya iklim krizine karşı yenilenebilir enerjinin, güvenlik noktasında önemli bir alternatif olduğu söylenebilir. Ancak göz ardı edilmemesi gereken gerçek, gelişmiş ve gelişmekte olan devletler için dünya siyasetindeki politik istikrarsızlık ve petrole olan bağımlılık, enerji güvenliğinin iklim sorunlarının önüne geçmesine neden olmaktadır (Maier, 2009: 37).

Enerji güvenliği doğrudan risklerle alakalı bir konudur. Bu açıdan bakıldığında kaynakların tükenmesi, tedarik sözleşmeleri, yatırım rejimi, ithalat bağımlılığı kapsamında enerji kaynaklarının güvensizliği, enerji geçiş yollarının güvensizliği ve enerji tesislerinin güvensizliği gibi çeşitli riskler ön plana çıkmaktadır (Haghighi, 2007: 18-19). Riskler çerçevesinden bakıldığında özellikle jeopolitik faktörlerin ve ikili ilişkilerin enerji güvenliğiyle doğrudan ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda enerji kaynaklarına sahip ülkelerle iyi ilişkiler kurmak ve enerji kaynaklarının güvenilir bir şekilde ithal etmek de enerji güvenliğiyle bağlantılıdır. Hatta bir ülkenin başka bir ülkedeki enerji sektörüne yaptığı yatırımın enerji güvenliğini etkilediği görülmektedir.

ENERJİ GÜVENLİĞİ BAĞLAMINDA ÇİN'İN ARAP DÜNYASI'NA YÖNELİK ENERJİ POLİTİKASI

Soğuk Savaş sonrası dönemde tekrardan güçlü bir aktör olmak isteyen Rusya, enerjiyi bir araç olarak kullanma istemiştir. Doğu Avrupa'da Rusya'nın da dahil olduğu bölgede yaşanan bazı gelişmeler Avrupa'da tedirginlik yaratmıştır. Bu kapsamda Avrupa Birliği (AB), enerjiye dair üç riskten bahsetmiştir. Bu kapsamda istikrarsız bölgelerden ve tedarikçilerden yapılan ithalata artan bağımlılığa, büyük üreticilerin ve tüketicilerin enerjiyi siyasi bir araç olarak kullanmasına ve dış aktörlerin AB iç pazarı üzerindeki etkilerine dikkat çekilmiştir (Marquina, 2008: xv-xvi). Bu genel çerçevenin diğer devletler içinde temel ana sorunlar arasında olduğu söylenebilir.

Enerji güvenliğinde araştırmacıların temel olarak enerjiye veya güvenliğe ağırlık vererek bir çerçeve çizdiği görülmektedir. Ancak bunun sağlıklı ve dengeli bir çerçeveye oturtulması önemlidir. Bu bağlamda yeterli enerji temini, istikrarlı fiyat, arzın güvenliği, verimliliğin artırılması, enerji tedarik güzergahının güvenliği, jeopolitik istikrarsızlıklar, santrallerin ve nakil hatlarının güvenliği, enerji tasarrufu, yeni kaynaklar geliştirilmesi ve çevre güvenliği gibi faktörler üzerinden sağlıklı bir strateji geliştirilmesi gerekmektedir (Xu, 2007: 43).

Çin'in izlediği enerji politikası 1978-1993, 1995-2005 ve 2005-günümüz şeklinde üç döneme ayrılabilir. İlk dönemde Çin, ekonomik sistemde ve dış politikasında reforma girmiştir. Bu kapsamda ülkedeki üretim artarken, enerji kıtlığı önemli bir sorun olarak ortaya çıkmıştır. Bu süreçte (1) enerji yapılarına yatırımın öncelikli olması ve enerji üretiminin yaygınlaştırılması, (2) üretimin artırılması için teşvik sağlanması ve (3) enerji tasarrufunun sağlanması temel politika olarak benimsenmiştir. 1990'lı yıllara gelindiğinde Çin ekonomisi büyürken, enerji kıtlığı da büyük ölçüde giderilmiştir. Ancak kontrolsüz ve illegal enerji üretimi, enerji kaynaklarının plansız kullanılması ve çevre kirliliği ana sorunlar olarak ortaya çıkmıştır.

Örneğin ülkede 20 binden fazla özel kömür madeni izinsiz üretim yapmıştır. 1997-1998 yıllarında Asya'da yaşanan ekonomik krizde etkisiyle Çin, bir petrol ithalatçısına dönmüştür.

Bu faktörlerin etkisiyle Çin, enerji politikası tekrardan düzenlemiştir. Bu kapsamda (1) kaliteli enerji kaynaklarının geliştirilmesi ve enerji üretim yapısının iyileştirilmesi, (2) uluslararası petrol kaynaklarının kullanımını, enerji gelişimi ve çevresel iyileştirmeyi uyumlaştırmak için yeni bir politika benimsenmesi ve (3) enerji endüstrisi yönetiminde reformu teşvik edilmesi yol haritası olarak kabul edilmiştir. Ayrıca enerji politikasında üç sorunun çözülmesine odaklanılmıştır. Bunlar temel olarak enerji üretimi ve tüketiminin çevresel etkisiyle mücadele, güvenli ve istikrarlı enerji arzının sağlanması ve enerji kaynaklarının verimliliğinin artırılmasıdır (Shi, 2008: 135-140).

Günümüzde Çin'in 2030 yılına kadar dünyanın en büyük ekonomisi olacağı düşünülmektedir. Enerji konusunda bağımlı olan Çin'in temel önceliği, ithalat sürecini hem kaynakların merkezi olan ülkeler hem de transferinin gerçekleştirildiği güzergah kapsamında güvenli hale getirmek istemektedir. Böylelikle enerji arzını da güvenli hale getirecektir (Erol ve Koyuncu, 2022: 43). Bununla birlikte Çin, iç piyasasında da izlediği enerji politikalarıyla bu konuda önemli kazanımlar gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Bu noktada Çin'in 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi kapsamında da benimsediği enerji politikası şu şekilde maddelendirilebilir (Center for International Knowledge on Development, 2021: 73-75):

- Temiz, düşük karbonlu, ekonomik, verimli, güvenli ve çeşitlendirilmiş bir enerji tedarik sistemi kurulması,
- Enerji tüketimi karışımını iyileştirmeye devam edilmesi,

ENERJİ GÜVENLİĞİ BAĞLAMINDA ÇİN'İN ARAP DÜNYASI'NA YÖNELİK ENERJİ POLİTİKASI

- Enerji dağıtımının ve akışının optimize edilmesi,
- Yeşil bir İpek Yolu inşa etmede uluslararası enerji işbirliğini hızlandırılmasıdır.

Çin, günümüzde dünyanın en büyük enerji tüketicisi devletlerinden biridir. Bu nedenle önemli bir karbon yayıcısıdır ve küresel CO2 emisyonlarının üçte biri Çin kaynaklıdır. Ancak 2020 yılının Eylül ayında Şi, 2030 yılına kadar karbon salınımında zirve yapmayı ve 2060 yılına kadar ise karbon salınımında nötr hale gelmeyi; yani salınımı sınırlamayı hedeflediğini açıklamıştır. Bu noktada Çin'in aldığı karar küresel ısınma noktasında önemli bir avantaj sağlayacaktır (International Energy Agency, 2021: 13).

ÇİN'İN ARAP DÜNYASI'NA YÖNELİK ENERJİ POLİTİKALARI VE YATIRIMLARI

2021 yılında Pekin yönetimi, 330 milyar dolarlık ilişki ağı sayesinde bölgenin en büyük yatırımcısı ve Körfez ülkelerinin en önemli ticaret ortağı olmuştur. Enerji bu süreçteki en önemli ticaret kalemlerinden biri olmuştur (Akçay, 2023). Aynı yıl Çin'in Basra Körfezi ve Hürmüz Boğazı'ndaki ülkelerden 128 milyar dolarlık ham petrol ithal ettiği bilinmektedir. Bu miktar Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve AB'nin toplamından üç kat fazladır (Funairole vd., 2023). Diğer yandan 2005 ile 2022 yılları arasında Çin'in Arap ülkelerinin de dahil olduğu Ortadoğu ve Kuzey Afrika'ya 126 milyar dolarlık yatırım yapmıştır. Yatırımların %46'sını ise enerji sektörüne yöneliktir (Foreign Affairs, 2022).

Çin'in 1993 yılında net bir petrol ithalatçısı haline gelmesinden bu yana Arap ülkelerinin de dahil olduğu Ortadoğu, önemli bir enerji tedarik merkezi olarak ortaya çıkmıştır. Çin, 2017 senesinde en büyük ham petrol ithalatçısı olarak ABD'yi geçtiğinde, arzının neredeyse yarısı bu bölgeden gelmekteydi.

Pekin yönetimi, her ne kadar alternatifler yaratmaya çalışsa da bölgeye olan bağımlılığı devam etmektedir. Örneğin 2020 yılında Çin, yaklaşık olarak 176 milyar dolarlık ham petrol ithal etmiştir. Bunun %47'si Ortadoğu'dan gelmiştir. Özellikle Suudi Arabistan, bu süreçte ön plana çıkan devletlerden biridir. 2020 yılında Çin'in Suudi Arabistan'dan 28,1 milyar dolarlık petrol ithal etmişti ve bu ham petrol ithalatının %15,9'unu oluşturmaktaydı. Rusya ikinci ülke olurken Irak, Çin ithalatının %10,9'una karşılık gelen 19,2 milyar dolar değerinde petrol satarak üçüncü sırada yer almıştır. BAE de %5,5 oranla 9,7 milyar dolarlık satış gerçekleştirmiştir (Aluf, 2021).

2021 yılında Suudi Arabistan, gönderdiği petrolü arttırmış ve payını %17'ye çıkarmıştır. Bu ise 2020 yılında gönderilen ham petrolün miktarının 84,92 milyon tondan 87,58 milyon tona çıkarılması demektir. Irak, gönderdiği petrol miktarı %10 azalmasına rağmen 54,13 milyon tonla üçüncü devlet olmuştur. Aynı yıl Çin, BAE'den 33,82 milyon ton petrol ithal etmiştir (Reuters, 2022a).

Çin'in bu noktada açık bir şekilde Ortadoğu'daki enerji kaynaklarına bağımlı olduğu görülmektedir. Özellikle de Suudi Arabistan gibi körfez ülkeleri bu konuda ön plana çıkmaktadır. Lakin Çin, bölgenin tek müşterisi değildir. Çin'in Japonya ve Hindistan gibi bölgesel ve küresel rakipleri de Arap ülkelerinin en önemli müşterileri arasındadır (Rapp ve O'keefe, 2020). Bu nedenle Çin açısından dünyadaki enerji piyasasında ve ekonomileri enerji kaynaklarına bağımlı olan Ortadoğu ülkeleri üzerinde etki kurmak kritik önem kazanmaktadır. Zira bu sayede enerji kaynaklarının güçlü bir şekilde kendisine akmasını sağlayacak olan Çin, rakiplerine karşı da güçlü bir koz elde edebilecek ve tekel olma imkanı elde edecektir (Erol ve Başaran, 2021: 416).

ENERJİ GÜVENLİĞİ BAĞLAMINDA ÇİN'İN ARAP DÜNYASI'NA YÖNELİK ENERJİ POLİTİKASI

Çin, enerji ihtiyacı fazla olan bir ülke olarak çeşitli bölgelerde petrol, doğalgaz ve kömür ithal etmektedir. Bu nedenle çeşitli ülkelerde yenilenebilir ve nükleer enerjilere önem vererek bu ülkelerin petrol ve doğalgaz tüketimlerini sınırlandırmayı hedeflemektedir. Bu sayede de söz konusu kaynakları sürdürülebilir bir şekilde ithal edebilecektir. Bu amaçla da yenilenebilir enerji noktasında Çin, Arap Dünyası'nda etkili bir aktöre dönüşmeye çalışmaktadır.

2010'lu yılların ikinci yarısından itibaren çoğu devlete ait olan Çinli şirketler, aşağıda incelenen örneklerden görüleceği üzere Arap ülkelerindeki yenilenebilir enerji projelere dahil olmakta, projelerden hisse satın almakta ve "yeşil" finansın yayılmasındaki rolü artmaktadır. Bu amaçla da 2017 yılında Kuşak ve Yol Girişimi çerçevesinde yeşil finansman amacıyla bir sistem oluşturmaya başlamıştır (The People's Bank of China, 2019; Xinhua, 2019a).

Çin, bilhassa gelişmekte olan ülkelerde termik santral gibi çeşitli projeleri finanse etmektedir. Lakin bu konuda artan tepkiler nedeniyle Çin, artık finansman sağlamayacağını duyurmuş ve yeni alanlara yönelmeyi tercih etmiştir. Bu noktada ön plana çıkan alan ise yenilenebilir enerji sektörü olmuştur. Bu sektör sayesinde hem Çin için güneş panellerini ihraç edebilecek hem de enerji merkezli ilişkilerini sürdürebilecektir. Çin'in termik santrallerindeki rolü finansmanda ve tedarikte, mühendislikten ve inşaaata kadar geniş bir sektörü kapsamaktadır. Santrallerin finansmanının durdurulması karşısında ülkelerin enerji ihtiyacının karşılanması içinde yeni sektörlerle ve yeni desteklere olan ilgi artmıştır. Bu noktada Çin, yenilenebilir enerji konusunda ön plana çıkan bir aktöre dönüşmüş ve yatırımları artmıştır (Ng ve Yujie, 2022).

Çin, devletlerin sorunsuz gelişim sürecinde enerjiyi karşılama sürecindeki attığı adımlara özellikle yenilenebilir enerji için finans ve teknik uzmanlığa gerekli desteği vermeye hazır görülmektedir. Ancak bugüne

kadar atılan atımların yeterli ölçüde olmadığı eleştirileri de yapılmaktadır. Buna rağmen Çin, gelişmekte olan ülkelerin düşük maliyetli altyapı oluşturmaya yardım etmede başarılıdır ve yenilenebilir enerji ekipmanı üretimi ve dağıtımında liderdir. Özellikle 2010 yılından bu yana dünyanın en büyük rüzgâr enerjisi pazarı ve 2013 senesinden bu yana güneş enerjisi çiftlikleri kurulumu konusunda lider konumundadır. Bunu Çin hem özel hem de kamu şirketleriyle gerçekleştirmektedir. Örneğin özel şirketlerin Çin'in deniz aşırı güneş enerjisi yatırımlarının yarısına katkıda bulunmaktadır. Devlete bağlı kuruluşlar ise yurtdışındaki rüzgâr çiftliği projelerinin %88'ini oluşturduğu iddia edilmektedir (Ng ve Yujie, 2022).

BAE

Sweihan PV Bağımsız Enerji Projesi (IPP) olarak bilinen Noor Abu Dhabi Güneş Enerjisi Projesi, Abu Dabi'de bulunan 1.177 megavatlık (MW) bir güneş enerjisi santralidir. 695 milyon pound maliyetle geliştirilen tesis, 780 hektarlık bir arazisi sayesinde dünyanın en büyük tek sahali güneş enerjisi santralidir. Özel bir şirket olan Sweihan PV Power Company, projeyi yap-sahip ol-işlet (BOO) temelinde geliştirmiştir. Abu Dhabi Power Corporation (AD Power), Sweihan PV Power'da %60 hisseye sahipken, Japon şirketi Marubeni ile Çin şirketi JinkoSolar'ın her biri %20 hisseye sahiptir. Noor Abu Dhabi güneş enerjisi projesinde JinkoSolar tarafından sağlanan yüksek verimli monokristal fotovoltaik (PV) modüller kullanılmıştır. 2017 yılının Mayıs ayında inşası başlayan santral, ticari faaliyetlerine 2019 yılının Nisan ayında geçmiştir (NS Energy, 2020).

Yılda 2.268 milyar kWh güç kaynağı sağlaması planlanan Mohammed bin Rashid Solar Park'ın beşinci aşamasının sahibi, geliştiricisi ve işletmecisi Acwa Power, Shanghai Electric'i 2020 yılında proje için mühendislik, satın alma, inşaat (engineering, procurement, construction-EPC) yüklenicisi

ENERJİ GÜVENLİĞİ BAĞLAMINDA ÇİN'İN ARAP DÜNYASI'NA YÖNELİK ENERJİ POLİTİKASI

olarak atamıştır. 2020 senesinin Temmuz ayında başlayan proje, toplam kurulu gücü 1050 MW olan A, B ve C Gruplarından oluşmaktadır. Shanghai Electric şirketi, 700 MW'lık bir konsantre güneş enerjisi (CSP) tesisi ve 250 MW'lık bir PV tesisi içeren Mohammed bin Rashid Al Maktoum Solar Park'ın 950 MW'lık dördüncü aşamasının inşaatına da dahil olmuştur. Shanghai Electric, solar parkın 900 MW'lık beşinci aşamanın B kısmının inşasını 2022 yılının Eylül ayında bitirdiğini duyurmuştur. C aşamasının ise 2023 yılında tamamlanması planlanmaktadır (Cision, 2022).

Diğer taraftan Çin, Dubai'deki 2.400 MW'lık Hassyan temiz kömür elektrik santralının finansmanını sağlamaktadır. 3.4 milyar dolarlık projeye borç sağlayan kuruluşlar Commercial Bank of China, Bank of China, Agricultural Bank of China, China Construction Bank and Silk Road Fund'dur (Power Technology, 2017).

2020 yılının Temmuz ayında Çinli Jinko Power Technology Co., Ltd ile Fransız EDF Group iştiraki olan EDF Renewables, Abu Dabi kentindeki Al Dhafra güneş enerjisi projesini kazanmıştır. 2 gigawatt (GW) kapasiteli ve dünyanın en büyük tek projeli güneş enerjisi santrali olması planlan projede EDF Renewables ve Jinko Power'ın her biri %20'şer hisseye sahip olacaktır. Kalan %60 hisselerin ise elektrik sektöründe bulunan ve Abu Dabi merkezli kamuya ait olan TAQA ve Masdar'a ait olması kararlaştırılmıştır (Reve, 2020).

Çin merkezli olan China Three Gorges South Asia Investment Ltd (CSAIL), China Three Gorges Corporation (CTG) ve China Three Gorges International Corporation (CTGI) tarafından 2011 yılında başta Asya olmak üzere yenilenebilir enerji üretim projeleri satın almak, geliştirmek, inşa etmek, sahiplenmek ve işletmek üzere kurulmuş bir yatırım holding şirkettir. CSAIL liderliğindeki bir konsorsiyum, Dubai merkezli rüzgâr ve

güneş enerjisi geliştiricisi Alcazar Energy Partners'ı (AEP) satın almak için girişimde bulunmuş ve neticesinde taraflar arasında bir anlaşma imzalanmıştır. Böylelikle borç dahil yaklaşık 1 milyar dolar değerinde olabilecek bir anlaşmayla rüzgâr ve güneş enerjisi geliştiricisinin devri kararlaştırılmıştır.

Yatırımcıları arasında Abu Dabi'deki Mubadala Investment Co., Dubai merkezli BluStone Management Ltd. ve Dünya Bankası'nın International Finance Corp. ile bağlantılı bir fonun da yer aldığı AEP, altı yıldan kısa bir süre içinde Mısır ve Ürdün'de toplam 411 MW işletme kapasitesine sahip beş güneş ve iki rüzgâr projesinden oluşan bir portföy oluşturmuştu. China Three Gorges, yenilenebilir enerji yan kuruluşunu bu yılın başlarında Şangay'da listelemiş ve 3,6 milyar dolar toplamıştır ve 10 yılı aşkın bir süredir yabancı varlık satın almaktadır (Arabian Business, 2021).

Nükleer konusuna bakıldığında BAE, 2008 yılının Nisan ayında nükleer enerji konusunda kapsamlı bir politika yayınlamıştır. 2020 yılında ise Güney Kore'nin işbirliğinde kurulan Barakah Nükleer Enerji Santrali'nin başarılı bir şekilde faaliyete geçtiğini duyurmuştur. Barakah Nükleer Santrali, Arap Dünyası'nın ilk çok üniteli çalışan nükleer enerji santralidir. Santralin 1. ünitesi 2020 senesinin Ağustos ayında, 2. ünitesi 2021 yılının Eylül ayında ve 3. ünitesi 2022 yılının Ekim ayında şebekeye bağlanmıştır. Çin'in bu süreçte herhangi bir etkisi bulunamamıştır; ancak 2018 yılının Mayıs ayında BAE'nin nükleer sektörünü düzenlemesi için kurulan Federal Authority for Nuclear Regulation (FANR) ile Çin'in Ulusal Nükleer Güvenlik İdaresi (NNSA) arasında eğitimi de içeren bir işbirliği anlaşması imzalanmıştır (World Nuclear Association, 2022).

ENERJİ GÜVENLİĞİ BAĞLAMINDA ÇİN'İN ARAP DÜNYASI'NA YÖNELİK ENERJİ POLİTİKASI

IRAK

China Engineering Company (CIMC), Kuwait Energy ve Irak'taki yan kuruluşu ile doğalgaz işleme tesisi kurulması amacıyla 412 milyon dolarlık sözleşme imzalamıştır. Santral, Irak'ın en büyük gaz rezervlerinin bulunduğu bölgelerinden biri olan Diyala vilayetinde kurulacaktır. Bölge, Anbar ilindeki Akkas'tan sonra Irak'ın ikinci doğal gaz sahasıdır. Günde 300 milyon metreküp gaz üretmesi beklenmektedir (Ortiz, 2022).

China National Petroleum Corporation (CNPC), Irak'ta faaliyet gösteren ve üretim açısından en büyük yabancı şirketlerden biridir. CNPC, BP'yle Irak'ın Rumaila petrol sahasında beraber faaliyet yürütmektedir. 2012 yılında Rumaila, Irak'ın petrol üretiminin üçte birinden fazlasını gerçekleştirmekteydi ve CNPC'nin denizaşırı net petrol ve doğalgaz üretiminin neredeyse yarısını oluşturmaktaydı (Downs, 2013).

8 Mayıs 2018 tarihinde Irak ile CNPC'in bir iştiraki olan China Petroleum Engineering&Construction Corporation (CPECC) arasında Halfaya petrol sahasından çıkan gazı işlemek için 1,07 milyar dolarlık anlaşma imzalamıştır. Sahadan çıkarılan yaklaşık 300 milyon standart fit küp/gün doğalgaz işlenecektir (Rasheed, 2019).

Öte yandan 2023 yılının Şubat ayında Irak Petrol Bakanlığı'nın yaptığı bir açıklamaya göre, BAE'nin Crescent Petroleum'u, Çin'in Geo Jade Petroleum ve Hong Kong'un United Energy Group (UEG) ile Diyala ve Basra illerinde petrol ve gaz sahaları geliştirmek için çok sayıda sözleşme imzalanmıştır. Bakanlık Diyala'daki Naft Khana sahasını keşfetmek için Çinli Geo Jade Petroleum ile sözleşmeler imzalandığını açıklamıştır (Menmy, 2023).

Çin, Irak'ta yenilenebilir enerji alanına yeni yatırımları yapmaktadır. 2021 yılının Haziran ayında Irak, 2.000 megavatlık güneş enerjisi santrali inşa etmesi için PowerChina ile anlaşma imzalamıştır. Projenin ilk aşaması, 750 megavat kapasiteye sahip olacaktır (Reuters, 2021).

MISIR

Mısır'daki istikrarsızlık üretimin düşmesine ve yatırım açısından yüksek riske neden olmuştur. Bunun karşısında ABD merkezli petrol ve gaz üreticisi Apache Corp APA.N, Mısır'daki petrol ve gaz işkolunun %33 hissesini satmıştır. Çin devletine ait petrol ve gaz devi China Petroleum&Chemical Corporation veya Sinopec Group'a satılan hisselerin değeri 3,1 milyar dolardır. Bu durumda geri çekilen ABD sermayesinin yerine Çin geçmiştir. Bu Çin'in ilk defa Mısır enerji piyasasına girişi olarak bilinmektedir (Reuters, 2013).

Sinopec'in Apache Corp ile ortak girişimi de bulunmaktadır. 2021 yılının Aralık ayında Mısır'da daha fazla sondaj yapılmasını ve şirketlere daha fazla nakit dönmesini sağlayacak yeni bir üretim paylaşım sözleşmesi (PSC) imzalamışlardır. Bu sayede girişimin üretiminin %90'ı tek bir imtiyazda birleşmekte ve geliştirme kiralama sürelerini 20 yıl uzatmaktadır. Bu bağlamda 2022 yılında Mısır'daki brüt harcamalarını yaklaşık 235 milyon dolar ve üretim miktarı yıldan yıla %13-15 artması beklenmektedir. Anlaşma, Mısır ve APA-Sinopec ortak girişimi için bir kazan-kazan durumu olarak görülmektedir. Girişimin ülkedeki üretim kapasitesini de arttırması amaçlanmaktadır. 2021 yılının başından bu yana ülkedeki sondaj kulelerini 5'ten 11'e çıkarılmış ve kule sayısını 2022 senesinde 15'e çıkarılması kararlaştırılmıştır. Mısır Cumhurbaşkanı Abdul Fattah al-Sisi, modernize edilmiş PSC'yi 27 Aralık 2022 tarihinde imzalamış ve yürürlüğe koymuştur (Reed, 2021).

Mısır ile Çin arasında ortak girişimler de bulunmaktadır. Örneğin SinoTharwa bunlardan biridir. 2005 yılında Mısır Petrol ve Mineral Kaynakları Bakanlığı'nın bir yan kuruluşu olan Tharwa Petrol Şirketi ile Çin'in Sinopec petrol şirketi arasındaki ortak girişim olarak kurulmuştur. Şirket, hissedarları arasında eşit olarak paylaştırılan 18 milyon dolar sermaye ile başlamıştır. 2007 yılında sermaye, 40 milyon dolara çıkarılmış ve Mısır Doğalgaz Holding Şirketi (EGAS) şirketi de girişime dahil olmuştur.

ENERJİ GÜVENLİĞİ BAĞLAMINDA ÇİN'İN ARAP DÜNYASI'NA YÖNELİK ENERJİ POLİTİKASI

Sermaye, daha sonra 2008 sonunda 80 milyon dolara ve 2020 senesinde ise 732 milyon dolara ulaşmıştır (ST, 2020). 2017 yılında SinoTharwa'nın 18 sondaj kulesine sahip olduğu ve işlettiği bilinmektedir. Bunların 13'ü kara sondaj kulesi, 4'ü çalışma kulesi ve biri açık deniz kulesidir (Egypt Today, 2017).

Çin'in yenilenebilir enerji şirketi olan TBEA Sunoasis, 21 Mart 2019 tarihinde Mısır'ın güneyindeki Aswan Eyaleti'ndeki Benban Güneş Enerjisi Parkı'ndaki bir projeyi bitirmiştir. Proje kapsamında üç güneş enerjisi santralinin inşaatı son bulmuştur. Her biri 62 megavat kapasiteli olan santraller, toplam 186 megavatlık bir çıkışa sahiptir. 2018 yılında başlanan proje, yaklaşık 180 milyon doları yatırımla İspanyol yenilenebilir enerji proje geliştiricisi Acciona ve Suudi yatırım firması Swicorp'a aittir.

Proje, Dünya Bankası Grubu'nun bir üyesi olan Uluslararası Finans Kurumu (IFC) ve Asya Altyapı Yatırım Bankası (AIIB) tarafından mali olarak desteklenmiştir. Santraller, 25 yıllık tarife garantisi sözleşmesi kapsamında yerel kamu hizmetine elektrik satmaya başlamıştır. 37 kilometrekarelik bir alanı kaplayan Benban Güneş Santrali, toplam 40 istasyona sahiptir. Bu sayede yaklaşık 2 GW güneş enerjisi kapasitesi üretmektedir. Böylelikle Mısır'ın yenilenebilir enerji kullanımını 2020 yılında tüm yerel enerji kullanımının %22'sine çıkarılmıştır (Xinhua, 2019b).

Ayrıca Çin, devletler arasındaki çeşitli anlaşmalara da dahil olmaktadır. Örneğin 5 Ekim 2021 tarihinde Suudi Arabistan ile Mısır arasında elektrik ara bağlantı projesi için sözleşmesi imzalanmıştır. Devletler, iki devletin karşılıklı olarak ilişkilerinin gelişmesini sağlayacağını vurguladığı anlaşmada 3000 megavat gücün değiş tokuşu üzerinde anlaşılmıştır. 1,8 milyar dolara mal olması beklenen projenin ilk aşaması 2024 yılında, ikinci aşaması ise 2025 yılında son bulacaktır (Tablawy, 2021; Ministry of Energy, 2021). China Energy Engineering Corporation Limited ve Xian Electric Engineering Company Limited, söz konusu projeye dahil olan Çin merkezli şirketlerdir (Xinhua, 2021).

SUUDİ ARABİSTAN

Çin, Suudi Arabistan'ın enerji konusundaki en önemli müşterisidir. Sinopec, 2000 yılından bu yana Suudi Arabistan'da faaliyet göstermektedir. Sinopec, 2008 senesinde Sinopec Suudi Arabistan Eğitim Merkezi'ni kurmuştur. Sinopec ile Suudi Aramco'nun ortak girişimi olan Yanbu Aramco Sinopec Refining Company (YASREF), toplam 8,6 milyar dolarlık yatırımı ve yıllık işleme kapasitesi ile dünyanın en büyük rafinerilerinden ve Çin'in Körfez bölgesindeki en büyük yatırımlarından biridir.

Sinopec, Kızıldeniz'de Yanbu'da bulunan YASREF rafinerisinde Suudi Aramco ile ortak girişim oluşturmak için 4,5 milyar dolar yatırım yaparak Suudi Arabistan'da rafineri endüstrisine girmiştir. Sinopec, bu kapsamda %37,5 paya sahip olacaktır. Sinopec ve Suudi Aramco ortak girişimi 2012 senesinin başında imzalanmıştır (Jiang ve Ding, 2014: 23). 20 milyon ton ham petrol kapasiteye sahip olmakla birlikte 2016 yılının Ocak ayında hayata geçirilmiştir. Bu dönemde Sinopec, Suudi Arabistan'daki Dhahran Techno Valley'de Sinopec Tech Middle East adında bir araştırma ve geliştirme merkezi daha kurmuştur. Merkez, ileriye dönük ve uygulamalı teknoloji araştırmalarına odaklanmaktadır. Ayrıca Suudi Arabistan'da petrol ve petrokimya endüstrisinin gelişimini hızlandırmayı ve Çin-Suudi işbirliğini daha da ileri seviyeye taşımayı hedeflemektedir (Journal of Petroleum Technology, 2019).

Devlet şirketleri olan Saudi Aramco ve Shandong Energy grubu 9 Aralık 2022 tarihinde entegre arıtma ve petrokimya projelerinde işbirliği yapma seçeneklerini araştırma konusunda anlaşmışlardır. Şirketler, ham petrol tedarik düzenlemesi ve kimyasal ürün alım konusunda da mutabakat zaptı imzalamışlardır (Arab News, 2022b). Suudi Aramco'nun Sinopec, CNPC, China National Offshore Oil Corporation (CNOOC), Sinochem, Norinco ve özel rafineri Zhejiang Petrochemical Corp. dahil olmak üzere yarım düzine Çinli rafineri ile yıllık tedarik anlaşmaları bulunmaktadır (Reuters, 2022b).

ENERJİ GÜVENLİĞİ BAĞLAMINDA ÇİN'İN ARAP DÜNYASI'NA YÖNELİK ENERJİ POLİTİKASI

Çin için Suudi Arabistan yenilenebilir enerji konusunda da önemli bir partnerdir. 2019 yılının Ocak ayında iki Çinli güneş enerjisi devi, Suudi üretim planlarını açıklamıştır. Dünyanın dördüncü büyük PV üreticisi olan Çinli şirket LONGi, Güney Koreli firma OCI ile birlikte Suudi Arabistan merkezli 2 milyar dolarlık bir güneş paneli arka levha üretim tesisi planladığını duyurmuştur.

Söz konusu plan çerçevesinde 2019 yılının ortalarına kadar fizibilite çalışmasının bitirilmesi kararlaştırılmıştır (Reuters, 2019). Ayrıca dünyanın en büyük ince film PV üreticisi olan Hong Kong merkezli Hanergy şirketi de Suudi güneş enerjisi talebini karşılamak için bir fabrikasyon merkezine 1 milyar dolardan fazla yatırım yapacağını açıklamıştır. Çin çıkarları kapsamında Hanergy'ye göre, 2032 yılına kadar Suudi Arabistan'da 41 GW güneş enerjisi geliştirmesi için elverişli bir ortam olduğuna dikkat çekilmektedir. Çünkü Suudi Arabistan, 2019 yılının Ocak ayında Çinli şirketlerin etkin olduğu 1,5 GW'lık bir güneş enerjisi tedarikini açıklamıştır (CSP Focus, 2019).

Suudi Arabistan, 2024 yılına kadar 27,3 GW ve 2030 yılına kadar 58,7 GW yenilenebilir enerji kapasitesine ulaşmayı hedeflemektedir (Power Technology, 2021). Bu kapasitenin çoğu, Çin'in etkili olduğu solar PV modülleri üzerinden olacaktır. Çünkü Çin, PV üretimi konusunda dünyada önde gelen devletlerden biridir. Ayrıca ucuza üretme noktasında da avantajlı devlettir. 2018 verilerine göre, dünya çapında ilk 10 PV modülü üreticisinden yedisi, ilk beşten dördü ve ilk üçün tamamı Çinli şirketlerdir. Bu noktada Çin, sadece yenilenebilir enerji projelerinin inşasında değil; gerekli araçların üretiminde de önemli bir ülkedir.

Bu bağlamda Suudi Arabistan'ın yenilenebilir enerjiye yoğunlaşan ilgisi, Çin'in hakim olduğu yenilenebilir enerji üretimine bağımlılığı da beraberinde getirecektir. Bu ise enerji jeopolitiğinde daha geniş ve derin bir değişime

yol açacaktır. Zira Çin, Suudi Arabistan'a fosil kaynakları üzerinden bağımlı olsa da Suudi Arabistan da Çin'e yenilenebilir enerji açısından bağımlı olacaktır (CSP Focus, 2019).

Suudi Arabistan ile Çin arasındaki yenilenebilir enerjiye dair ilişkiler daha geçmiş dönemlere dayanmaktadır. Fosil kaynaklara olan bağımlılıktan rahatsızlık duyan Suudi Arabistan, yenilenebilir enerji konusunda Çinlilerle anlaşmaktadır. Örneğin 2018 yılının Mayıs ayında entegre yüksek verimli monokristal modül üreticisi ve "Silicon Module Super League" (SMSL) üyesi LONGi Green Energy Technology şirketi, Suudi Arabistan'ın en büyük ticari ve endüstriyel şirketi olan El Seif Group'la Suudi Arabistan'da büyük ölçekli bir güneş enerjisi üretim altyapısı kurmak için mutabakat zaptı imzaladığı düşünülmektedir (Osborne, 2018).

2019 yılının Haziran ayında Suudi Arabistan merkezli ACWA Power, Çin'in İpek Yolu Fonu'nun yenilenebilir enerji platformu olan ACWA Power RenewCo'nun %49 hissesini satın aldığını duyurmuştur. ACWA Power ile İpek Yolu Fonu arasında daha fazla işbirliği, Suudi Arabistan ile Çin arasındaki her yıl güçlenen sağlam ve stratejik bağların kanıtıdır. İpek Yolu Fonu'nun ACWA Power RenewCo'ya ortak olmasıyla birlikte ileri süreçte yeni projelerin planlanacağı söylenebilir (Nagraj, 2019).

2022 yılının Aralık ayında ACWA Power, küresel temiz ve yenilenebilir enerji projelerinin finansmanı, yatırımı ve inşasına gerekli ortamı ve zemini hazırlanması için dokuz Çinli kuruluşla temiz ve yenilenebilir enerji konusunda anlaşma imzalamıştır. ACWA Power, yaptığı açıklamada Çinli stratejik ortakların Industrial and Commercial Bank of China (ICBC), Bank of China, SPIC Huanghe Hydropower Development Company, China Southern Power Grid International, Power China International Group, China Energy International Group, Jinko Solar Company, Sungrow Power Supply Company ve Jolywood Solar Technology Company olduğunu duyurmuştur. Mutabakat zaptı, 1. Çin-Arap Zirvesi sırasında imzalanmıştır (Darasha, 2022).

ENERJİ GÜVENLİĞİ BAĞLAMINDA ÇİN'İN ARAP DÜNYASI'NA YÖNELİK ENERJİ POLİTİKASI

Çinli şirketler, ülkenin enerji dağıtımında da rol oynamaktadır. 2022 yılının Aralık ayında Saudi Electricity Co., ülkenin elektrik dağıtım ağına 60.000 akıllı cihaz tedarik etmek ve kurmak için bir Çinli ve bir Suudi şirketle toplam değeri 720 milyon dolar olan iki sözleşme imzalamıştır. Sözleşmeye göre, 400 milyon dolar karşılığında 33.000 cihazı Çinli China Electric Power Equipment and Technology Co., ülkenin merkez ve doğu kısmı için tedarik edecek ve takacaktır (Arab News, 2022a).

Nükleer konusuna bakıldığında ise son dönemde Riyad yönetimi, 2011 yılında 25 yıl içinde 16 nükleer tesis inşa edeceğini açıklamıştır. Projelerin maliyetinin 80 milyar dolar olabileceği tahmin edilmektedir. Bu ise Çinli şirketler için yeni bir fırsat demektir. Riyad ise nükleer enerji sayesinde daha çok petrol ihraç etmeyi planlamaktadır. 2016 yılında Şi'nin Suudi Arabistan'ı ziyareti sırasında taraflar arasında yüksek sıcaklıkta gaz soğutmalı bir reaktör (HTR) inşa etmek için bir mutabakat zaptı imzalamıştır (Chaziza, 2020). Ayrıca 2017 yılının Ağustos iki devlet, nükleer enerji programını destekleme ve işbirliği yapma konusunda anlaşmışlardır. Bu süreçte China Nuclear Engineering Corporation (CNEC), uranyum ve toryum kaynaklarını keşfetmek ve değerlendirmek için Suudi Jeolojik Araştırma Kurumu (SGS) ile bir mutabakat zaptı imzalamıştır. Suudi Teknoloji Geliştirme ve Yatırım Şirketi (Taqnia) de gaz soğutmalı nükleer reaktörler kullanarak su arıtma projeleri kapsamında CNEC'yle anlaşmıştır (Chaziza, 2020).

İki ülkenin uranyum cevherinden "Yellowcake" olarak da bilinen ürünün üretilmesi noktasında tesis inşası için anlaşmaları iddia edilmektedir. Bu durum, Batı'yı rahatsız etmektedir. Çünkü uranyum madenciliği sürecinde yarı işlenmiş bir uranyum formu olan Yellowcake, nükleer güç reaktörleri için yakıt üretimi ve nükleer silahlar için uranyum zenginleştirmede önemli bir birleşendir. Tesisin, iki Çinli şirketin yardımıyla, Suudi Arabistan'ın kuzeybatısındaki Ula şehri yakınlarında, yani İran'a en uzak bölgede inşa edileceği konuşulmaktadır. Suudiler bunu yalanlasa da nükleer enerjiye önem vermeye devam edeceklerini açıklamışlardır.

Nitekim Batı'nın Suudi Arabistan'ın nükleer silah üretme konusunda endişesi artmakta ve istihbarat düzeyinde incelemeler yapmaktadır. Örneğin Riyad yakınlarındaki bir bölgenin "ilan edilmemiş" nükleer tesisten biri olabileceği belirtilmektedir. Riyad, temel olarak nükleer silah ve başlık üretme kapasitesine sahip değildir. Lakin Çin'in bu konuda destek olabileceği düşünülmektedir (Chaziza, 2020).

2022 yılının Aralık ayında Riyad'ı ziyaret eden Şi'nin gündemindeki konulardan biri de nükleer enerji olmuştur. Şi, Çin ve Körfez ülkelerinin nükleer enerjinin barışçıl kullanımı için ortak bir "forum" ve nükleer güvenlik için bir Çin-Körfez Merkezi kuracaklarını söylemiştir. Çin ile Arap devletleri arasında silah satışları, teknoloji transferleri ve altyapı projelerine uzanan daha geniş bağlar kurulmaktadır. Ayrıca Suudiler, petrole bağımlılıklarını azaltmak için sivil bir nükleer program için emek harcamaktadır.

Diğer taraftan Suudi Arabistan, ihracat yapılacak kadar geniş olan söyledikleri uranyum kaynaklarını zenginleştirmek istemektedir. Bu amaçla bir ihale süreci açmışlardır ve Koreli ve Rus firmalarının yanı sıra bir de Çinli şirketi davet etmişlerdir. Ancak ülkenin ilk nükleer santral için henüz bir sözleşme imzalanmadığı belirtilmektedir (Nereim, 2022).

ARAP DÜNYASI'NDA ÇİN ÖNÜNDEKİ FIRSATLAR VE ENGELLER

FIRSATLAR

Büyük ölçekli üretim ve iş gücünün sağlanması noktasında Çin, diğer devletler için bir tercih olarak görülmektedir. Özellikle de Batı'da üretilen enerji panelleri, Çin'deki panellere oranla daha pahalıdır (Nussey, 2017). Bu durum Çin açısından büyük bir avantaj olarak görülmektedir. Bu sayede Çin, yenilenebilir enerji üzerinden sadece dünyada değil; Arap devletleri nazarında da önemli bir aktöre dönüşmektedir. Yenilenebilir enerji kapsamında yeni yatırım sahalarının açılması, Çin açısından yeni pazarlar

ENERJİ GÜVENLİĞİ BAĞLAMINDA ÇİN'İN ARAP DÜNYASI'NA YÖNELİK ENERJİ POLİTİKASI

ve yeni yatırımlar demektir. Ayrıca Arap ülkelerini yenilenebilir enerjiye yönelmesi, fosil kaynakların Çin'e pazarlanmasının devamlılığı demektir. Çin, bu noktada enerji güvenliğini sağlamaktadır.

Çin'in yükseliş sürecinde en önemli etkenlerden biri de enerjiye duyduğu ihtiyaçtır. Bu noktada Arap Dünyası tarafından süreklilik arz eden bir müşteri olarak görülmektedir. Çin'in Arap ülkelerinden ithal ettiği enerji, ABD'nin ithal ettiğinden fazladır. Bu da Çin'e bölge yönetimlerini yumuşak güç araçlarıyla etkileme imkânı tanımaktadır. İran ile Suudi Arabistan arasındaki son dönemdeki normalleşme de bunun net bir örneğidir. Çin, bu sayede Basra Körfezi'nde istediği istikrarı elde ederek sürdürülebilir enerji akışı sayesinde enerji güvenliğini tesis edebilecektir (Gallagher vd., 2023). Bu kapsamda enerji ticareti ve yatırımlar üzerinden Çin, ekonomik ilişkileri bir araç olarak kullanarak etki oluşturabilir.

Meseleye ilişkin mühim bir ayrıntı ise Çin'in söz konusu ülkeler üzerindeki ABD etkisini zayıflatabiliyor olmasıdır. Bu devletlerin stratejik özerklik kazanması ve ABD'den uzaklaşmaları önemli bir gelişmedir. Bu nedenle Çin, Arap Dünyası'nın stratejik özerklik kazanmasında teşvik edici rol oynamaktadır (Yang, 2022).

Bu bağlamda Çin için büyük bir avantaj oluşmaktadır. Zira Çin, devletlerin içişlerine karışmamaktadır. Ancak ABD, müdahaleci bir dış politikaya sahiptir. Bu noktada taraflar arasında üzerinde anlaşamayacakları konular bulunmakta ve politika farklılıkları, ABD-Arap Dünyası ilişkilerinde sorunlara neden olmaktadır. Bu ise Arap ülkeleri için Çin, en önemli alternatif olarak ön plana çıkacaktır (Robertson, 2023).

Çin, Arap Dünyası'yla kurduğu ticari ilişkilerde yuan/renminbi'nin ya da ulusal para birimlerinin kullanılmasını istemektedir (Said ve Kalin, 2022; El Dahan ve Yaakoubi, 2022). Çin'in bölgede artan etkisine ve nüfuzuna paralel olarak ABD'nin etkisinin azalması neticesinde söz konusu adımın atılması olasıdır. Dedolarizasyon çerçevesinde ABD dolarının dünya ticaretindeki hegemonyası zayıflayacaktır.

RİSKLER

Ortadoğu, çeşitli siyasi, ekonomik ve güvenlik temelli istikrarsızlıklara ve güvenlik risklerine ev sahipliği yapmaktadır. Bu durum hem yatırımlar hem de projeler için büyük tehdit demektir. Dolayısıyla Çin'in gerçekleştirdiği yatırımlar da b hedef haline gelebilir. Örneğin Çin'in Arap Dünyası'na ulaşmak için gerçekleştirmeye çalıştığı Çin-Pakistan Ekonomik Koridoru bünyesindeki yatırımların çeşitli terör saldırılarına maruz kaldığı bilinmektedir.

Bilindiği üzere, ABD ile Arap ülkeleri arasındaki ilişkiler, son dönemde gerginleşmektedir. Söz konusu durum, tansiyonun dozuna paralel olarak ABD'nin çeşitli yaptırımları gündeme getirmesine yol açabilir. Bu ülkelere Batı Dünyası'nın uyguladığı yaptırımların da büyük engellerden birini teşkil edeceği öne sürülebilir. Yaptırımların hem proje finansmanını hem de inşa sürecini olumsuz etkileyeceği aşıkardır.

Batı'nın bu süreçte en önemli araçlarından biri yaptırımlar ve ticaret savaşlarıdır. Çin'in ABD'den daha düşük maliyetle üretim yapması ABD'li firmalarda rahatsızlık yaratmıştır. Çünkü ucuz işgücü nedeniyle ucuza mal olan güneş enerjisi ekipmanı, Çin'e büyük avantaj sağlamaktadır. Eski ABD Başkanı Barack Obama dönemine kadar uzanan tartışmalar, Donald Trump zamanında şiddetlenmiştir. ABD Ticaret Departmanı, 2014 yılında Çin yapımı güneş panellerine yüksek gümrük tarifeleri uygulamış ve genişletmiştir. 2018 senesinde Trump, herhangi bir ülkeden gelen güneş modülleri ve hücreleri için gümrük tarifelerini daha da yükseltmiştir. Biden döneminde de söz konusu tarifeler devam etmektedir (Washington Post, 2022). ABD'nin uyguladığı politikanın Çin'i ABD pazarından uzak tuttuğu söylenebilir. Bu noktada Çin için olası bir yaptırım ve ticaret savaşı önemli bir engeldir.

ENERJİ GÜVENLİĞİ BAĞLAMINDA ÇİN'İN ARAP DÜNYASI'NA YÖNELİK ENERJİ POLİTİKASI

SONUÇ

Siyasi, ekonomik ve jeopolitik bir rekabet aracına dönüşen enerji ve enerji güvenliği günümüzde devletler için kritik öneme sahiptir. Güvenliğin önemli bir dönüşümden geçtiği süreçte artık enerji merkezli güvenlik, örneğin ekonomi ve çevre güvenliğiyle de doğrudan ilişkilidir. Bu noktada bir devletin uygun fiyata ve sorunsuz bir şekilde enerji ithal etmesi, ithalat yapılan ülkenin istikrarlı olması, boru hatlarının güvenliği ve diğer ülkelere yapılan yatırımların güvenliği gibi faktörler de enerji güvenliğine dahildir.

Enerji faktörü söz konusu olduğunda akıllara gelen devletlerden biri Çin'dir. Zira Çin, enerji tüketimi noktasında ana müşterilerden biri olmakla birlikte diğer ülkelerden sürdürülebilir bir şekilde enerji ithal etmek istemektedir. Ayrıca çevresel faktörler üzerinde de kilit aktörlerden biridir. Yenilenebilir enerji konusunda da başrolü oynayan Çin, küresel bazda önemli bir ülke pozisyonundadır.

Diğer ülkelerden milyarlarca dolarlık ithalat yapan Çin, zengin fosil kaynaklarına sahip olan Arap ülkelerine özel önem göstermektedir. Bu süreçte kurduğu güçlü ilişkilerle Arap enerji kaynaklarını ithal etmektedir. Bunun sürdürülebilir olması için söz konusu ülkelerle güçlü ilişkiler geliştirmesi zaruri bir hal almaktadır. Ayrıca Çin, bölgede enerji yatırımları üzerinden önemli bir müttefik olarak görülmek istemektedir.

Bahse konu olan durum tam manasıyla bir kazan-kazan ilişkisi yaratmaktadır. Arap ülkelerinden alınan enerji ve yapılan yatırım söz konusu aktörler açısından ekonomik kazanım olarak görülmektedir. Ayrıca bu ülkelerin yenilenebilir enerjiye yönelmesi, kaynaklarının ihracını daha uzun süreli hale getirecektir. Çin ise bu ülkelerden fosil kaynaklar alırken ekonomik kalkınması sürecinde enerji güvenliğini sağlamış olacaktır. Ayrıca Arap ülkelerinin yenilenebilir enerjiye yönelmesi, dünyada bir süre sonra biteceği düşünülen fosil kaynakların daha uzun süre ithalatı anlamına gelmektedir.

Diğer taraftan Çin hem ticari ilişkileri hem de yatırımları sayesinde önemli bir müşteri olarak görülmektedir. Taraflar arasında kurulan kazan-kazan ilişkisi karşılıklı bağımlılığı doğururken, ABD'nin nüfuzunu da zayıflatmaktadır. ABD'nin müdahaleci politikası da düşünüldüğünde Çin, ekonomik kalkınmasını sürdürürken; Arap Dünyası'yla kurduğu ilişkiler üzerinden bölgesel ve küresel rakiplerine karşı elini güçlendirecektir.

Çin, Kuşak ve Yol Girişimi çerçevesinde geliştirdiği ekonomik ilişkileri bölgedeki istikrarın sağlanmasında bir araç olarak kullanmaktadır. Ortadoğu'da yaşanacak olan herhangi bir istikrarsızlık, Çin'in enerji güvenliğini de tehdit etmektedir. Bu istikrarsızlığın İran ve Suudi Arabistan gibi devletler arasında yaşanması hem kaynakların hem de enerjinin taşındığı güzergahın güvensizleşmesi demektir. Bu sayede bölge dışı aktörlerin müdahale ihtimali artarken; enerji fiyatları da yükselecektir. Buna karşı Pekin, Tahran ile Riyad arasındaki yakınlaşmayı destekleyerek bölgesel istikrarsızlığın önüne geçmekte ve İran üzerinden Körfez kaynaklarının transferini kolaylaştırmaktadır.

Çin, Arap Dünyası'nda enerji konusunda çeşitli açılardan önemli ilişkiler geliştirmektedir. Yatırımlar, ortak projeler, santral inşaları, şirketlerin satın alınması, ortak konsorsiyumlar oluşturulması, şirketler arası işbirliği, enerji yataklarının keşfi, çıkarılması ve işlenmesi, ülkelerin enerji altyapılarının iyileştirilmesi ve yenilenebilir enerjide işbirliği çerçevesinde önemli bağlar kurmaktadır. Bir ülkenin küresel aktöre dönüşebilmesi sürecinde enerjinin göz ardı edilemez olan etkisi açısından bakıldığında Çin'in politikaları, güçlendirdiği ilişkileri ve gerçekleştirdiği yatırımlar daha büyük önem kazanmaktadır. Yuan/renminbi'nin Çin ile Arap Dünyası arasındaki ticarete kullanılması ve hızlanan dedolarizasyon süreci, çok kutupluluk bağlamında Çin'in küresel bir güce dönüşme sürecine ivme kazandıracığı söylenebilir. Lakin bu süreçteki fırsatların yanı sıra risklerin de göz ardı edilmemesi elzemdir.

ENERJİ GÜVENLİĞİ BAĞLAMINDA ÇİN'İN ARAP DÜNYASI'NA YÖNELİK ENERJİ POLİTİKASI

KAYNAKÇA

AKCAY, N. (2023). Beyond Oil: A New Phase in China-Middle East Engagement. The Diplomat, <https://thediplomat.com/2023/01/beyond-oil-a-new-phase-in-china-middle-east-engagement/>.

ALUF, D. (2021). China's Reliance on Middle East Oil, Gas to Rise Sharply. Insights Global, <https://www.insights-global.com/chinas-reliance-on-middle-east-oil-gas-to-rise-sharply/>.

An Energy Sector Roadmap to Carbon Neutrality in China. (2021). International Energy Agency, <https://iea.blob.core.windows.net/assets/9448bd6e-670e-4cfd-953c-32e822a80f77/AnenergysectorroadmaptocarbonneutralityinChina.pdf>

Apache Sells Egyptian Oil Stake to Sinopec for \$3.1 Billion, Forms Global JV. (2013). Reuters, <https://www.reuters.com/article/us-apache-egypt-idUSBRE97T02720130830>.

Aramco and Shandong Energy to Collaborate on Downstream Projects in China. (2022a). Arab News, <https://www.arabnews.com/node/2213431/business-economy>.

Biden Must End This Ruinous Solar Power Trade War with China. (2022). The Washington Post, <https://www.washingtonpost.com/opinions/2022/02/01/biden-must-end-this-ruinous-solar-power-trade-war-with-china/>.

CHAZIZA, M. (2020). Saudi Arabia's Nuclear Program and China. MEI, <https://www.mei.edu/publications/saudi-arabias-nuclear-program-and-china>.

China Regional Snapshot: Middle East and North Africa. (2022). Foreign Affairs, <https://foreignaffairs.house.gov/china-regional-snapshot-middle-east-and-north-africa/>.

China Three Gorges Completes Deal to Acquire Dubai-based Alcazar Energy Partners. (2021). Arabian Business, <https://www.arabianbusiness.com/industries/energy/467405-china-three-gorges-completes-deal-to-acquire-dubai-based-alcazar-energy-partners>.

China's Progress Report on Implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development (2021). (2021). Center for International Knowledge on Development, https://www.fmprc.gov.cn/eng/topics_665678/2030kcxzfzyc/202109/P020211019152754484797.pdf.

China's Renewable Energy Company Completes Construction of 3 Plants in Egypt. (2019b). Xinhua, http://www.xinhuanet.com/english/2019-03/21/c_137913525.htm.

China's Sinopec Looks to Expand Petroleum Works in Egypt. (2017). Egypt Today, <https://www.egypttoday.com/Article/3/19830/China%E2%80%99s-Sinopec-looks-to-expand-petroleum-works-in-Egypt>.

DARASHA, B. (2022). Saudi ACWA Power Signs Deals With 9 Chinese Entities on Clean Energy, Renewables. Zawya, <https://www.zawya.com/en/world/middle-east/saudi-acwa-power-signs-deals-with-9-chinese-entities-on-clean-energy-renewables-rmfefqjg8>.

DOWNS, E. S. (2013). China-Middle East Energy Relations. Brookings, <https://www.brookings.edu/testimonies/china-middle-east-energy-relations/>.

Egypt, Saudi Arabia Award Contracts to Link Power Grids. (2021). Xinhua, http://www.news.cn/english/africa/2021-10/06/c_1310228156_2.htm.

EIA. (2021a). China, <https://www.eia.gov/international/overview/country/CHN>.

ENERJİ GÜVENLİĞİ BAĞLAMINDA ÇİN'İN ARAP DÜNYASI'NA YÖNELİK ENERJİ POLİTİKASI

EL DAHAN, M. ve EL YAAKOUBI, A. (2022). China's Xi Calls for Oil Trade in Yuan at Gulf Summit in Riyadh. Reuters, <https://www.reuters.com/world/saudi-arabia-gathers-chinas-xi-with-arab-leaders-new-era-ties-2022-12-09/>.

EL-TABLAWY. T. (2021). Egypt, Saudi Award Contracts to Link Electricity Grids. BNN Bloomberg, <https://www.bnnbloomberg.ca/egypt-saudi-award-contracts-to-link-electricity-grids-1.1661901>.

Energy Security. (2023). IEA, <https://www.iea.org/about/energy-security>.

EROL, M. S. ve BAŞARAN, D. (2021). Afgan Sorunu Bağlamında Şanghay İşbirliği Örgütü'nün Ortadoğu Açılımı. Bölgesel Araştırmalar Dergisi, 5(2), 402-432.

EROL, M. S. ve KOYUNCU, M. C. (2022). Çin'in İnci Dizisi Stratejisi. Bölgesel Araştırmalar Dergisi, 6(1), 41-66.

Factbox: Saudi-China Energy, Trade and Investment Ties. (2022b). Reuters, <https://www.reuters.com/world/saudi-china-energy-trade-investment-ties-2022-12-09/>.

Forge a Green Belt and Road with Green Finance. (2019). The People's Bank of China, <http://www.pbc.gov.cn/en/3688110/3688172/4048311/3822583/index.html>.

FUNAIOLE, M. P. vd. (2023). China's Push to Secure Its Energy Interests in the Middle East. CSIS, <https://features.csis.org/hiddenreach/china-middle-east-military-facility/>.

GALLAGHER, A. vd. (2023). What You Need to Know About China's Saudi-Iran Deal. USIP, <https://www.usip.org/publications/2023/03/what-you-need-know-about-chinas-saudi-iran-deal>

GIBBON, G. (2022). China Signed '\$50bn of Deals' with Gulf Nations in Three Days. Agbi, <https://www.agbi.com/articles/arab-china-summit-50-billion/?gclid=>.

GREYSON, J. (2008). Systemic Economic Instruments for Energy, Climate, and Global Security. F. Barbir ve S. Ulgiati, (ed.), Sustainable Energy Production and Consumption: Benefits, Strategies and Environmental Costing, (s. 139-157), Dordrecht: Springer.

HAGHIGHI, S. S. (2007). Energy Security: The External Legal Relations of the European Union with Major Oil- and Gas-Supplying Countries, Portland: Hart Publishing.

Hassyan Clean Coal Project, Dubai. (2017). Power Technology, <https://www.power-technology.com/projects/hassyan-clean-coal-project-dubai/>.

HONGFENG, X. vd. (2020). Renewable Energy Cooperation and Financing Between China and Iran. Green Belt and Road Initiative Center, <https://green-bri.org/renewable-energy-cooperation-and-investment-and-financing-between-china-and-iran/>.

In the Presence of HRH Minister of Energy & H.E. Egyptian Minister of Electricity and Renewable Energy, the Kingdom and Egypt Sign Electricity Interconnection Contracts. (2021). Ministry of Energy, <https://www.moenergy.gov.sa/en/MediaCenter/News/Pages/saudi-egyptian-electricity-interconnection-project.aspx>.

Iraq Signs Agreement with POWERCHINA to Build 2,000 Megawatt Solar Plants. (2021). Reuters, <https://www.reuters.com/world/middle-east/iraq-signs-agreement-with-powerchina-build-2000-megawatt-solar-plants-2021-08-25/>.

JIANG, J. ve DING, C. (2014). Update on Overseas Investments by China's National Oil Companies: Achievements and Challenges Since 2011. International Energy Agency, <https://t.ly/PrB->.

ENERJİ GÜVENLİĞİ BAĞLAMINDA ÇİN'İN ARAP DÜNYASI'NA YÖNELİK ENERJİ POLİTİKASI

Jinko Power Consortium is Awarded the World's Largest Solar Power Project in Abu Dhabi. (2020). Reve, <https://www.evwind.es/2020/07/27/jinko-power-consortium-is-awarded-the-worlds-largest-solar-power-project-in-abu-dhabi/76044>.

KAYA, E. (2022). Terörizmle Mücadelede Müzakere Yöntemi: ETA-LTTE-PKK-FARC. Ankara: Nobel Yayın,

MAIER, J. (2009). Bioenergy: Neither Golden Solution nor Prescription for Disaster. F. Dodds vd. (ed.), Climate Change and Energy Insecurity: The Challenge for Peace, Security, and Development, Londra: Earthscan, 34,45.

MARQUINA, A. (2008). Introduction. A. Marquina, (ed.), Energy Security: Visions from Asia and Europe, New York: Palgrave Macmillan, xv-xxi.

MENMY, D. T. (2023). Iraq Signs Contracts with UAE and Chinese Companies to Invest in Gas Fields. The New Arab, <https://www.newarab.com/news/iraq-signs-gas-investment-deals-uae-chinese-companies>.

MURRAY, J. (2019). China Leads Investment for Middle East Oil and Gas Projects Worth \$75bn. NS Energy, <https://www.nsenergybusiness.com/features/china-oil-and-gas-investment/>.

NAGRAJ, A. (2019). China's Silk Road Fund Acquires 49% Stake in Saudi's ACWA Power Unit. Gulf Business, <https://gulfbusiness.com/chinas-silk-road-fund-acquires-49-stake-saudis-acwa-power-unit/>.

NEREIM, V. (2022). China to Cooperate With Gulf Nations on Nuclear Energy and Space, Xi Says. The New York Times, <https://www.nytimes.com/2022/12/09/world/middleeast/china-saudi-arabia-gulf-summit.html>.

NG, E. ve Xue, Y. (2022). China's Ban on Overseas Coal Power Plants is Good for the Climate... But Where's the Support for Renewable Energy? Experts Ask. SCMP, <https://www.scmp.com/business/article/3196783/chinas-ban-overseas-coal-power-plants-good-climate-wheres-support-renewable-energy-experts-ask>.

NG, E. ve YUJIE, X. (2022). China's Ban on Overseas Coal Power Plants is Good for the Climate... But Where's the Support for Renewable Energy? Experts Ask. SCMP, <https://www.scmp.com/business/article/3196783/chinas-ban-overseas-coal-power-plants-good-climate-wheres-support-renewable-energy-experts-ask>.

NS Energy. (2020). Noor Abu Dhabi Solar Power Project, <https://www.nsenergybusiness.com/projects/noor-abu-dhabi-solar-power-project/>.

Nuclear Power in the United Arab Emirates. (2022). World Nuclear Association, <https://world-nuclear.org/information-library/country-profiles/countries-t-z/united-arab-emirates.aspx>.

NUSSEY, B. (2017). What Is The Secret Behind China's Low Cost Solar Panels?. Freeing Energy, <https://www.freeingenergy.com/what-is-the-secret-behind-chinas-low-cost-solar-panels/>.

ORTIZ, J. (2022). China Boosts Iraq's Oil and Gas Sector. Atalayar, <https://atalayar.com/en/content/china-boosts-iraqs-oil-and-gas-sector>.

OSBORNE, M. (2018). LONGi Set for Agreement to Develop Major Solar Manufacturing Hub in Saudi Arabia. PV Tech, <https://www.pv-tech.org/longi-signs-agreement-to-develop-major-solar-manufacturing-hub-in-saudi-ara/>.

RAKHMAT, M. Z. ve PURNAMA, Y. (2023). The China-Brokered Iran-Saudi Peace Deal: Implications For Indonesia. The Diplomat, <https://thediplomat.com/2023/04/the-china-brokered-iran-saudi-peace-deal-implications-for-indonesia/>.

ENERJİ GÜVENLİĞİ BAĞLAMINDA ÇİN'İN ARAP DÜNYASI'NA YÖNELİK ENERJİ POLİTİKASI

RAPP, N. ve O'KEEFE, B. (2020). China is Guzzling Crude Oil. Where is It All Coming From?. Fortune, <https://fortune.com/longform/china-crude-oil-consumption-map/>.

RASHEED, A. (2019). Iraq, China's CPECC in \$1.07bln Deal to Process Gas From Halfaya Oilfield. Zawya, <https://www.zawya.com/en/business/iraq-chinas-cpecc-in-107bln-deal-to-process-gas-from-halfaya-oilfield-e2nj9pya>.

REED, E. (2021). Signing New PSC Unlocks Egypt Investments for APA-Sinopec. Energy Voice, <https://www.energyvoice.com/oilandgas/africa/ep-africa/376026/apa-sinopec-egypt-psc/>.

Robertson, N. (2023). China Has Shattered the Assumption of US Dominance in the Middle East. CNN, <https://edition.cnn.com/2023/03/15/world/us-saudi-china-relations-intl/index.html>.

SAID, S. ve KALIN, S. (2022). Saudi Arabia Considers Accepting Yuan Instead of Dollars for Chinese Oil Sales. The Wall Street Journal, <https://www.wsj.com/articles/saudi-arabia-considers-accepting-yuan-instead-of-dollars-for-chinese-oil-sales-11647351541>.

Saudi Arabia Expands Share in China Oil Market, Russia Lags. (2022a). Reuters, <https://www.reuters.com/markets/europe/saudi-arabia-expands-share-china-oil-market-russia-lags-2022-01-20/>.

Saudi Arabia Looks to China for Solar as Power Politics Shift. (2019). CSP Focus, http://www.cspfocus.cn/en/market/detail_1347.htm.

Saudi Arabia Makes Next Solar Move. (2021). Power Technology, <https://www.power-technology.com/comment/saudi-arabia-solar/>.

Saudi Arabia plans \$2 Billion Solar and Carbon Black Complex: Official. (2019). Reuters, <https://www.reuters.com/article/us-saudi-solar-idUSKCN1P80QB>.

Saudi Electricity Co. Signs Contracts Worth \$720m to Implement Smart Grid Projects. (2022b). Arab News, <https://www.arabnews.com/node/2216081/business-economy>.

Shanghai Electric Completes Phase B of 900-MW fifth phase of the Mohammed bin Rashid Al Maktoum Solar Park. (2022). Cision, <https://en.prnasia.com/releases/apac/shanghai-electric-completes-phase-b-of-900-mw-fifth-phase-of-the-mohammed-bin-rashid-al-maktoum-solar-park-374076.shtml>.

SHI, D. (2008). China's Energy Policy and its Development. A. Marquina, (ed.), Energy Security: Visions from Asia and Europe, New York: Palgrave Macmillan, 135-146.

Sinopec Releases Sustainability Report in Saudi Arabia. (2019). Journal of Petroleum Technology, https://jpt.spe.org/sinopec-releases-sustainability-report-saudi-arabia?gclid=Cj0KCQjwIumhBhCIARIsABO6p-wU-JTeGIPcvkwxpL_GsNKQy7zhCtmGs7cdFM0z1p_IltLKGcJ0rU4EaApzuEALw_wcB.

WEBSTER, J. ve PELAYO, J. (2023). China is Getting Comfortable with the Gulf Cooperation Council. The West Must Pragmatically Adapt to Its Growing Regional Influence. Atlantic Council, <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/menasource/china-is-getting-comfortable-with-the-gulf-cooperation-council-the-west-must-pragmatically-adapt-to-its-growing-regional-influence/>.

Who We Are. (2020). ST, <https://www.sinotharwa.com.eg/>.

Xi Proposes Eight Major Initiatives on China-Arab Practical Cooperation. (2019a). Xinhua, <https://english.news.cn/20221210/ac78b65f03d44a458391cfde53b6ec9c/c.html>.

ENERJİ GÜVENLİĞİ BAĞLAMINDA ÇİN'İN ARAP DÜNYASI'NA YÖNELİK ENERJİ POLİTİKASI

XU, Y. (2007). China's Energy Security. M. Wesley, (ed.), Energy Security in Asia, Oxon: Routledge, 42-67.

YANG, S. (2022). China's Role in Helping Middle East Realize Strategic Autonomy, Devt Hailed at Beijing Event. Global Times, <https://www.globaltimes.cn/page/202208/1274164.shtml>.

STRUCTURED ABSTRACT

Energy security, whose importance has increased in the post-Cold War period, is a concept that has been examined from various perspectives. Energy security can be briefly defined as the uninterrupted use of energy resources at an affordable price. However, when examined within the scope of a country's policies, the concepts of either energy or security generally predominate.

However, today, in parallel with the concept of security, energy security has also expanded and deepened. For example, while supplying energy was important for states in the past, the routes where energy is transported, power plants, infrastructures and the security of investments have also gained importance. More importantly, fossil resources are among the factors that pollute the air the most and increase global warming the most. In this context, today energy security is directly related to environmental security.

Due to the increasing tension in world politics and the countries' use of energy as a trump card, the energy factor has turned into a political, economic and geopolitical competitive tool. At this point, it is necessary to supply energy safely in terms of states' energy supply, the framework of their relations, their investments and their economic development. Therefore, various roadmaps are being developed.

China stands out as the world's largest energy importing country. The energy policy and energy security of the country, which is expected to be the world's largest economy by 2030, are gaining importance. One of the regions that China attaches great importance to, which is trying to ensure its energy security with various investments and policies, is the Arab states. Arab countries have important energy resources.

ENERJİ GÜVENLİĞİ BAĞLAMINDA ÇİN'İN ARAP DÜNYASI'NA YÖNELİK ENERJİ POLİTİKASI

China makes significant energy-based investments in various Arab countries. For example, it comes to the fore in the exploration, extraction and processing of energy fields in countries, the construction of new power plants, joint projects, and cooperation between companies. However, China is acquiring or partnering with various companies. This shows that China has a strong presence in the region in terms of energy. This is because China is trying to strengthen its energy-based relations and ensure energy security.

China is also among the most important customers of the Arab World. In this respect, China is dependent on Arab countries for energy. However, it operates in the field of renewable energy. In this way, a win-win relationship is established between China, which is building power plants in Arab countries, and the countries of the region. Because the countries of the region will be able to consume renewable energy, receive new investments and export their fossil resources for a longer period of time. China, on the other hand, will increase its economic gains in Arab countries, weaken unilateral dependency with new investments and will be able to import fossil resources for a longer period of time. This will strengthen China's energy and economic security. There will also be a mutual dependency in relationships.

One of the reasons why China is an important state in renewable energy is that it is a pioneer in PV production. Because it is very advantageous in terms of competition thanks to the modules it produces at a lower cost than Western companies. This situation draws the reaction of Western countries and Western companies, especially the USA. However, China aims to continue to be one of the main actors in renewable energy, thanks to the relations it has established and the projects it has realized.

On the other hand, China is seen as an important actor by the Arab World. In particular, the interventionist foreign policy of the USA disturbs the Arab countries. China, on the other hand, has an important advantage thanks to the principle of non-interference in internal affairs. For this reason, relations with China not only strengthen the Arab countries economically, but also increase their strategic autonomy. A region with increased strategic autonomy means diminishing US influence.

The Middle East, including Arab countries, is of great importance for China. The stability of the region, the reduction of geopolitical weaknesses, the strengthening of regional relations and the safety of the route through which energy is transported are among Beijing's priorities. In this context, thanks to the relations it has established with the countries of the region, China reconciles the rival/enemy countries within the framework of common interest. At this point, the rapprochement between Iran and Saudi Arabia can be given as an example. Thus, China plans to make significant progress in its policies towards the region and energy security.

The diminishing US influence expands China's range of action. In addition, China wants to become a global actor. In this context, it wants to weaken the hegemony of the dollar. For this purpose, it wants the yuan/renminbi to be used in trade, at least in bilateral relations, as an alternative in the dedollarization process. This situation will strengthen China's hand in building a multipolar world.

Along with these, there are various risks in front of China. For example, the Middle East faces various security threats. This situation brings with it the damage of investments, the instability and insecurity of the country where the energy is imported and the route where the energy is transported. However, the Western World is uncomfortable with China's relationship with the Arab World. This situation brings with it geopolitical

ENERJİ GÜVENLİĞİ BAĞLAMINDA ÇİN'İN ARAP DÜNYASI'NA YÖNELİK ENERJİ POLİTİKASI

competition. On the other hand, the West uses various trade wars and sanctions as a tool as it builds the world economic system and is the decisive actor in the economy. In this context, even if a Western-centered sanction is applied to Arab countries, it will negatively affect Chinese investments.

— Mehmet Seyfettin EROL
Emrah KAYA